

POTA SODOBNEGA PISANJA

Slovensko literarno zgodovino oblikujejo generacije, ki so včasih hodile vzporedno z rastjo narodne kulture, pogosto pa so morale kreniti svojo pot in nakazati, pojasniti ali razkrinkati, kar je nosil čas, ki je bil pred durmi. Bilo je več trenj, kriz in nesoglasij kot pa je bilo mirnih dob, ko je vrtnar mogel gojiti lepo umetnost v svojem vrtu miroljubstva.

Revolucionarni časi so prinašali konflikte. Segalji so na globoko in zadajali globoke rane. Prišli so trenutki, ko je moral umetnik kloniti, vendar se je spet in spet dogajalo, da se je ponižani dvignil in zmagal; mutec je spregovoril, slepec zagledal dan novega sonca. Včasih so ti trenutki obiskanja trajali samo hip, le nekaj več ko eno kratko umetnikovo življenje, toda dali so dobi svoje ime, svoj izraz — življenju so izoblikovali pravo vsebino.

Revolucionarni dogodki so navadno kratki, njihova gesla o novi svobodi in lepoti so bučna, mnogo povedo in čim več je v njih zvena, tem manj je iskrenosti, pristnosti, resnice. Med resnico in službo resnici zazija kmalu prepad in tisti, ki se boje pogledati v prepad, se vzpenjajo na prižnice in grme od tam besede obljub in zmage: prepadov ni...

Komaj so zakrili prvi prepad, zazijajo drugi, še temnejši in groznejši. Na oni strani je lik pravega človeka, je jasnost prave svobode — onstran je lik Lepe Vide. Dosedaj je o njej napisal najlepšo pesem samo eden — Ivan Cankar. Bili so, ki so mislili, da smo že mimo nje, da je njena bolest in prelest že pod rušo. Toda vedno in vedno se vrača in terja himno ljubezni.

In umetnik je šel za njenim klicem in — se vrnil..., pravi pesem. Toda ne bi se vračal, če bi bil svetu, slovenstvu dan samo en umetnik. Hotel je biti edini, a ni vzdržal, se vrnil in napol znova svoje strune: začela se je nova pesem o resnici, ljubezni in svobodi. Vsak dan se začenja zjutraj z novim vzhodom sonca.

"Fant je videl rožo čudotvorno, v sanjah jo je videl daljnožarko, vzdramil se je in šel na pot... On jo bo našel, on med nami vseni, ker so vedra njegova lica in ker so čiste njegove oči. O bratje, z vedrim licem, s čistim očesom na pot... roka božja bo odprla srce in v srcu bo roža čudotvorna... Ali dodeljena bo tudi meni, bratje, tudi nam vsem, ki smo jo verno iskali in je nismo poznali. Zaradi trpljenja nam bo dodeljena ob poslednji uri. Kar smo trpeli, ni izgubljeno. Slabi smo bili in plahi, razjedeni od trepetajočega hrepenenja. Ali izgubljen ni bil noben samotnen vzdih, tudi solza slabotnega ni izgubljena. S trpljenjem in s smrtjo bomo pognojili to lepo zemljo, da bo vzkliklo novo življenje... Iz stoletja v stoletje — dolga procesija, nepregledna. Ne bojte se, ne vzdihujte — Bog vas je videl, videl je vaše hrepenenje in vaše trpljenje. Blizu je ura vstajenja in poveljanja, blizu je ura, ko se bo nagnila k tem ustom roža čudotvorna... Tako lahko mi je, tako lahko..."

Ivan Cankar,
Lepa Vida

V pripravi:

ZGODOVINSKI ATLAS
SLOVENSKEGA OZEMLJA

Priredil prof. Roman Pavlovčič.

Marijan Marolt:

SLOVENSKA UMETNOST V
ZAMEJSTVU

SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA

Literarni odsek

Drugi kulturni večer v soboto 21. maja ob 19. uri v salonu
Bullrich, Sarandí 41, Capital

SODOBNA SLOVENSKA KNJIŽEVNOST V DOMOVINI

Predaval bo Ruda Jurčec.

Prosimo za točnost, ker je takoj za našim večerom še druga
prireditve v istem salonu!

MEDDOBJE, št. 3/4. V je izšel, in ga uprava že razpošilja. Naročniki morejo zvezek dobiti tudi pri poverjenikih ali v upravi, ulica Alvarado 350, Ramos Mejía.

— JUBILEJNO NAROČNINO so plačali: ga. Krivec Ljudmila, San Isidro, na račun jubilejne 400.— pesov; g. Homan Pavle, Carapachay, jubilejna naročnina in za tiskovni sklad Glasa 850.— pesov; č. s. Vicencija Kaplja, Čile, jubilejno naročnino 800.— pesov; g. Amon Milan, Munro, za tiskovni sklad Glasa 50.— pesov; ga. Franca Golob, Buenos Aires, za tiskovni sklad Glasa 300.— pesov; č. g. Ilc Anton, Belgija, za tiskovni sklad Glasa 5500.— fr. frankov; ga. Novak Cilka, Ramos Mejía, za tiskovni sklad Glasa 40.— pesov; g. Nace Pisk, za tiskovni sklad Glasa 100.— pesov.

— Slovenska tiskovna družba je ob zaključku poslovnega leta nakazala Slovenski kulturni akciji *mecenski dar* 8000.— pesov. Slovenska kulturna akcija se zaveda, s kolikšnimi razumevanjem je STD spremljala razvoj delovanja slovenske kulturne ustanove v emigraciji in je že dosedaj ob vsaki priliki podprla njene napore in načrte. Odbor SKA se za mecenski dar slovenskega gospodarskega podjetja najlepše zahvaljuje, saj se prav na ta način ponavlja dokaz, da nosi vsa slovenska skupnost odgovornost za kulturno rast slovenstva.

— Slovenski pevski zbor iz Mendoze pride v Buenos Aires, kjer bo priredil v nedeljo dne 22. maja koncert v dvorani v ulici Yapeyú. Vodja zbora in njegov dirigent je zaslužni slovenski glasbenik g. prof. Marko Bajuk, ki si je že v domovini skozi več desetletij odlično prizadeval za napredek pevske kulture med slovenskim narodom. Prof. Marko Bajuk je ustvarjalni član Slovenske kulturne akcije in sicer njenega glasbenega odseka in bo torej dirigiral koncert kot ustvarjalni član SKA.

Iskreno pozdravljamo prof. Marka Bajuka tukaj med nami in želimo, da bi se ob tej priliki mogel prepričati, kako vsa slovenska skupnost ceni njegovo delo, ono opravljeno že v domovini in ljubezen ter požrtvovalnost, ki jo razvija že toliko let v Mendozi.

Mohorjeva družba v Celju je za leto 1960 izdala naslednje knjige: Koledar, ki med drugim prinaša tudi članek prof. Silve Kranjca "Naša zgodovina v luči meja"; večerniška povest je drugi del povesti Janeza Jalna "Vozarji", pisatelj opisuje v njej nastanek božje poti na Brezjah. "V izgnanstvu" je naslov zbirke pisem deklet iz nemškega koncentracijskega taborišča. "Na ženi dom stoji" je zakladnica nasvetov. Kot izredna knjiga pa bo v maju letoš izšel V. zvezek Meškovih Izbranih spisov.

— Združenje slovenskih založb, ki ima svoj sedež v Ljubljani, je objavilo, da bo v letu 1960 izšlo 400 slovenskih knjig, literarnih, znanstvenih in splošnega kulturnega značaja (pedagoške, mladinske itd.).

— *Opozorilo:* Dokler mesto blagajnika v odboru SKA ne bo zasedeno, opravlja dolžnosti kot vršilec g. Ladislav Lenček CM in zato naj naročniki in poverjeniki nakazujejo svoja vplačila na enak način kakor dosedaj.

SENCE OKOLI SENC

Marja Boršnikova je "enfant terrible" slovenske publicistike. Izzvala je in izziva vedno nove zaplete, je nenavadno delavna, ostroumna, zagrizena v svojih nazorih, torej pogosto krivična in nazadnje enostavna v svojih zaključkih, udarce na svoje "manjvrednostno čutenje" kvitira s sodbo, da je svet črn ali bel in druge rešitve ni... Koncem decembra 1959 je obiskala kiparja Savinška v Ljubljani, opazila pri njem kip - portret Izidorja Cankarja, začela s kiparjem interview in ga objavila v Naših razgledih (števil. 24 VIII.). Verjetno bi v sodobni svetovni publicistiki težko našli pisanje, zaobrnjeno s tako zlobo v neko posebno smer (razen mogoče v spominih Léautauda, ki jih sedaj objavljajo v Parizu). M. B. je morala imeti o pokojnem Izidorju Cankarju sodbo, zavito samo v gnolobo, da je s kiparjem S. začela razgovor kar uvodoma z ugotovitvijo: "Od vseh Slovencev, kar sem jih kdaj srečala, se mi je zdel najbolj bister in najzlobnejši", in Savinšek je kar pritegnil: "Popolnoma soglašam. Morda pa tudi najbolj nesrečen. Zadnje čase nihče ni več prihajal k njemu." In iz nadaljnjega razgovora posnemamo: "M. B.: Znanka mi je pravila, da ga je vodila na sprehod do prve klopi v Tivoliju, da pa je tam sedel po cele ure, ne da bi besede spregovoril.— S.: Včasih sem kolesaril tam mimo in sem se ustavil za nekaj minut. Zadnjikrat sem si rekel, zdaj pa je zadnji čas, da ga še zgrabim. Prvič je lahko prišel še sam v moj atelje, drugič sem moral poslati avto ponj. Zelo težko sem mu prišel blizu. Prvič se je tako zaprl vase, da sploh nisem našel kontakta z njim. Drugič pa je spregovoril. Kaj vse je izbruhal, bi ne znal ponoviti. Iztrgani stavki, sarkastični, zlobni, za vsakim pa je tičala resnica. Tak je bil, kar sem ga poznal...— M. B.: Kaj pa je delal zadnje čase?— S.: Veliko je tuhtal. Včasih je kar sredi pogovora umolknil in se globoko pogreznil vase... Rad bi vedel, po čem je takrat bredel... Kadar sem prišel k njemu, je zmerom nekaj pisal in precej ves zakril, ko sem se mu približal...— M. B.: Kaj ni imel nobenega prijatelja?— S.: Nobenega. Tudi dopisoval si menda ni z nikomer. Družbo mu je delal samo pes Baldo... Nekoč je Baldota sunil avto in nekdo, ki je mislil, da ga je konec, mu je vrgel v obraz: No, zdaj si pa še ob zadnjega prijatelja, ko je poginil tvoj pes.— M. B.: V vašem portretu se spopada brutalnost z grozo. Kako ga je prenesel?— S.: Čudim se, da ga je prenesel tako mirno. Je to Voltaire? je rekel (aluzija na Hourdinov kip Voltaireja v avli Comedie Française v Parizu, kjer so nekateri hoteli videti višek satanstva v cinizmu, op. p.). Drugega ni rekel...— M. B.: Samo z realističnimi sredstvi polne Izidorjeve nature ne bi mogli zagrabiti. Pod vso to predozorelo inteligenco, brutalnost, zlobo, bolečino, grozo je bilo treba poseči navznoter — samo tako postane pošastna grdobija človeško pretresljiva... Se je mar Izidor Cankar sploh kdaj smejal?— S.: Se ne spominjam. Pač, nekoč, ko sem se ustavil pred njegovo klopjo in se je moj pes zapletel v komično igro z njegovim Baldotom. Takrat se je razživel. Toda njegov smeh je bil grd... Nekoč mi je izjavil, koliko in kako malo mu ves svet, vsa svetovljanska širina pomeni — nič. Sedela sva prav blizu drug poleg drugega na balkonu, ko je pel Matični zbor prelepe Gallusove cerkvene pesmi. Zanimalo me je, kako bo nanje reagiral. Žalostne so, žalostne, je dejal. Domov grede pa mi je prvič in edinič govoril o svoji mladosti.— M. B.: Nekje se je izkoreninil, a ni pognal drugod. Včasih je bil tesno povezan z elitno družbo. Težko pa, da se mu je kdo od naših zdel dorašel. Hudo je preziral povprečne, majhne ljudi.— S.: Dejal sem, da sem mogel ustvariti Cankarjev kip šele takrat, ko sem dobil kontakt z njim. Tega pa mi nista posredovala ne njegov cinizem ne njegov brutalnopolhlepni obup. Nenadoma se mi je razodela bolečina do skrajnosti osamljenega človeka, ki je bil nekoč ves svet lepote njegov in jo je lahko vsemu svetu razdaljal.— M. B.: Ta protislovja se vam je posrečilo zadeti, zato ste mi s to umetniško približali človeka, ki nam je nekoč pomenil veliko, a nam je bil kasneje popolnoma tuj..."

Tako vsebina interviewa, kolikor se nanaša na Izidorja Cankarja. Pri tem pa se je M. B. zgodila nesreča, da je navedla, kako je Cankarjeva osamelost narasla, ko je umrl Pavel Golia. Dejanjsko je pesnik Pavel Golia umrl za Cankarjem...

Pisanje M. B. je izzvalo pravo nevihto. Sploh je čudno, da so Naši razgledi šli tako daleč, ker se trudijo ohranjati neko višino. Verjetno je šlo za potrebo, da se poudari, kako je bil Izidor Cankar novemu svetu doma "popolnoma tuj". Saj so ugotovitve o njegovi krščanski smrti potem potopile režimsko Ljubljano v potlačnost, ki je bila več ko opazna, moreča, neznosna, kakor so vedela povedati takratna pisma iz Ljubljane.

Toda Izidor Cankar je imel kljub vsemu mnogo prijateljev in ti so se oglašili. V dveh zaporednih številkah so Naši razgledi morali objavljati članke in odgovore nanje. V Cankarjevo obrambo so se oglasili: slikar France Mihelič, Ciril Jeglič in komponist Marjan Kozina. France Mihelič začenja govor o Izidorju Cankarju z besedami: "Poslušaj, France, saj ni vredno... tako bi rekel pokojni Izidor Cankar, če bi zvedel za moj namen odgovoriti. Toda ker je zadeva le prehuda, naj mi oprostijo, da to pot ne morem upoštevati njegovega modrega nasveta... M. B. in S. namreč pravita, da je bil Izidor Cankar najbolj bister, najzlobnejši in tudi najbolj nesrečen. Ljudje so se ga ogibali kot odurnega, brutalnega, zlobnega in ciničnega starca. Vse te lastnosti pa da je znal kipar S. združiti v mojstrovino, ki naj bi jo predstavljal portret Izidorja Cankarja. Ko mi je ta povedal, da je njegov portret končan, sem ga z razumljivo radovednostjo vprašal, kako mu je všeč. Izidor me je žalostno pogledal in rekel: France, povem ti po pravici — to je pomota... Kipar je čakal do zadnjega časa, da ga je "zgrabil", po Izidorjevi smrti pa sta ga zgrabila skupaj M. B. in S. — in sta ga razložila "skoz in skoz", še na smeh nista pozabila. Manjkalo je samo še to, da bi po zgledu Picassa S. odprl Cankarju še glavo in bi bila potem odurnost Izidorjeve pojave, ki "razje človeka v pošast", še razumljivejša. Mimo vseh odlik, s katerimi ga je obdarila narava, pa je bil Izidor tudi izkoreninjen in ni mogel nikjer pograt. Res, nič nam ni prihranjeno, niti to ne, kakšen je bil v srca in s kom je živel. Zanju je bil Izidor Cankar fantastična kolobojnica raztrgane resničnosti... Ko je Izidor umrl in njegovo truplo ni bilo izpostavljeno v Moderni galeriji, ki jo je on povzročil in ki zdaj tako cvete, so ga skromno pokopali v grob poleg hčerke. Na grobu stoji preprost lesen križ z edinim napisom "Kajtimara". Mogoče bi v tem pomenljivem staroslovanskem imenu našli tudi odgovor Izidorja Cankarja na take vrste pogoovorov, kot sta jih imela M. B. in S. o človeku, ki je dal Slovincem veliko preveč, da bi ga smeli omenjati drugače kakor z največjim spoštovanjem."

Ciril Jeglič pravi: "Izidorja Cankarja smo poznali mnogi in moram priznati, iskreni, prijateljski spomini nas vežejo nanj... Prosim M. B., naj se kar kmalu skuša prepričati, koliko je tistih, ki so zdaj ogorčeni nad tem površnim in zaničljivim besedičenjem. Kaj je Izidor Cankar storil obema, da mu odgovarjata šele zdaj, ko je v grobu, in ga javno razglašata za najzlobnejšega od vseh Slovincov. Izidor Cankar je bil velikan v kulturni dejavnosti slovenskega naroda in če sama ne cenita tega dela, naj vpoštevata, kar je o njem napisal Letopis Slovenske akademije znanosti in umetnosti."

Marjan Kozina pravi: "Izidor je bil izvrsten družabnik, svetovljan, duhovit, nikdar v zadregi za bister odgovor, včasih tudi hudomušen, toda nikdar hudoben, kot laže duet M.B. in S. Če se je — v bližini smrti — umaknil v samoto in če sme to storiti vsak povprečnež in mu nihče ne očita "brutalnosti in cinizma", sme to toliko bolj velik, pomemben človek. On ve več od povprečneža, živel je bogatejše življenje, globlje je dojel lepoto, zrelejši je spoznal resnice. Da so bili ti zadnji meseci pri Izidorju Cankarju še posebej bridki, bo razumel vsakdo, z izjemo J. S. in M. B. in podobnih. Meni je bilo tiste mesece hudo zanj, rad bi mu pomagal, toda on je bil že na pol na drugi strani in vsaka beseda bi bila odveč. On več ni mislil naših, živih misli... Veliko grdega si je dovolil Jakob Savinšek. Najpodlejše je pa to, kar govori o psičku Baldu — tu je jasno in nehoti pokazal, da ni dober človek. Višek je pa to, da si drzne čvekati o privatnih rečeh človeka, glede katerega bi moral biti počaščen, da ga je (Dalje na 4. strani)

naši večeri

— Razstava umetniške šole Slov. kult. akcije bi morala biti že lansko leto v okviru petletnice. Iz tehničnih razlogov pa je bila prestavljena na april 1960. Odprta je bila razstava v soboto dne 30. aprila in sicer v prostorih SKA, Alvarado 350 in so razstavljali: Meta Žirovnik, Ivan Bukovec, Tone Kržišnik, France Papež, Darko Šušteršič in Jure Vombergar. Pred številnim občinstvom je predsednik Ruda Jurčec odprl razstavo; čestital je učencem ob koncu študija, se zahvalil profsorskemu zboru, zlasti Bari Remčevji za njeno ljubezen in požrtvovalnost ter Francetu Ahčinu in Milanu Volovšku za vse njuno delo. Tajnik SKA Marjan Marolt je moral biti sicer odsoten zaradi bolezni, toda učenci in vsi navzoči so mogli ugotoviti, kolik je bil njegov delež, da je šola sploh mogla priti do zaključka prve dobe. Želel je, da bi absolutni pot v svoj umetniški razvoj nadaljevali, pri tem pa skušali najti način, ki bi obstoj šole zagotovil še za naprej. — Podpredsednik SKA dr. Tine Debeljak je nato prebral govor, ki ga je napisal tajnik Marjan Marolt. V njem je podan zgodovinski razvoj, orisane so ovire in težave in podana slika dela. Tudi on se je posebej zahvalil vsemu profsorskemu zboru, zlasti pa Bari Remec. Ob koncu je zaklical šoli, da naj živi, se razvija in cvete še naprej, mladim umetnikom pa naj bo pot odprta v gradnji slovenske zamejske umetnosti. — V imenu učencev je spregovoril Jure Vombergar; zahvalil se je upravi SKA, ki je šolo ustanovila, podpirala in vedno spremljala z razumevanjem njen obstoj, enaka zahvala gre vsemu profsorskemu zboru, pa tudi vsem prijateljem in ljubiteljem slovenske umetnosti, ki so razstave obiskovali.

Prvi kulturni večer je bil v soboto dne 7. maja v dvorani Bullrich. Sezono je začel literarni odsek, ki je povabil g. dr. Pavla Krajnika. Za snov je izbral: Krščanstvo v Paster-nakovem romanu Doktor Živago. — Pred skrajda polno dvorano je začel večer v imenu vodje lit. odseka, ki je bil zadržan, g. Ruđa Jurčec. S pozdravom navzočim je zaželel, da bi bila sezona na višku in našla med člani in prijatelji enak odmev, kakor dosedanje. Opozoril je, da bo v nedeljo 22. maja priredil koncert svojega zbora iz Mendoze g. ravn. Marko Bajuk, ki je ustvarjalni član SKA in je v svojem pismu upravi podčrtal, da "naj sprejmemo ta koncert, ki ga bom jaz vodil, za moj doprinos v svojstvu Vašega ustvarjalnega člana, če to služi akciji." SKA visoko spoštuje delo zaslužnega glasbenika in kulturnega delavca, ki je že v domovini skozi desetletja gradil slovensko pevsko kulturo in nadaljuje delo v zamejstvu. — Opozoril je tudi na predavanje dr. Arka v okviru SPD (dne 14. maja); odlični planinski delavec je tudi sodelavec in podpornik SKA.

Sledilo je predavanje Krščanstvo v Paster-nakovem romanu Doktor Živago. Predavatelj je razčlenil pisateljevo pot in izluščil iz dela tiste dele, kjer govori avtor o krščanstvu in o svojem odnosu do krščanstva. Po predavanju je bila debata. Ob koncu so poslušalci nagradili predavatelja z iskrenim aplavzom.

(Dalje s 3. strani)

sploh kdaj smel poslušati ali celo portretirati... Savinškova naduta, zlobna in do skrajnosti žaljiva sodba o tem velikem umetniku je do skrajnosti žaljiva, zlagana in napačna. Nisem jurist in tudi juristov nisem vprašal za pojasnilo, ali je to, da branim spomin pokojnega prijatelja, žalitev časti in ali me more Savinšek pritirati pred sodnika. Ne bom se zagovarjal. Sodniku bom preprosto izjavil, da ni mogoče žaliti nečesa, česar ni. Če pa bo sodnik drugačnega mnenja, se ne bom upiral in bom odsedel odmerjeno kazen. Jaz bom ostal jaz, J. Savinšek pa to, kar je."

Uredništvo Naših razgledov je nato priobčilo pojasnilo M. B. in J. S., pač pa dodalo, da smatra s tem razpravljanje o Izidorju Cankarju v svojem listu zaključeno. J.S. se izgovarja, da ni vedel za namen M. B., objaviti vsebino razgovora kot interview. Sicer mu je M. B. besedilo pokazala, vendar v preveliki zaposlenosti ni opazil, kako bodo zveze besede, ko bodo natisnjene. M. B. se je pa kar zrepčila: "Zame ni dveh moral — ene zasebne in ene javne. Vsakdo je pred celokupnostjo odgovoren z vsem svojim življenjem za vsa svoja dejanja. Kar terjam od drugih, velja tudi zame. Kar dokažite, kaj je tisto "nekaj grdega", kar se je v meni sprostilo — nobene resnice se ne bojim, tudi tiste ne, ki zadeva moje najzasebnejše življenje... Metode boja pač dokazujejo pravilnost moje teze, da so zloba, brutalnost, odurnost izraz črne plati današnjega časa, preko katere tudi umetnost, če hoče biti realna, ne more." M. B. pravi tudi, da je ves njen osveščevalni sistem le proces od odurne površine k plemenitemu jedru — k humanistični osvetlitvi. V jedru pa je vsak, tudi največji človek močan in šibak, pretresljiv pa le v svojem trpljenju.

Žurnalistično pravdo je zaključila revija Naša Sodnost, kjer je napisal Dušan Pirjevec svoj Post scriptum (NS, VII, 3). Kar v uvodu napade Marjo Boršnikovo, za katero pravi, da v pisanju o Izidorju Cankarju ne gre zgolj za slučajno diverzijo, narveč za določen sistem, ki se je razodeval in uveljav-

ljal že v vsem, kar je avtorica svoj čas pisala o Ivanu Cankarju in Alojzu Gradniku... Vse njeno pisanje je nazadnje vedno privedlo do nečesa, kar se je upiralo razumni presoji in česar torej ni bilo mogoče proglasiti za izvor in glavno izhodišče. Kajti — prav je, da morajo ostati nekateri osveščevalni procesi in njihovi rezultati zgolj privatna, javnosti za vedno prikrita zadeva. Nad množico individualnih osveščevalnih procesov je še neka višja resnica, višji kriterij, ki nam lahko pove, kateri od teh nešteti procesov je sploh smiseln in potreben. Po mnenju M. B. je temelj dialektične metode misel, da je sleherni človek hkrati dober in slab. Žal pa je ta pogrošna resnica sama na sebi hudo pomanjkljiva — in še huje je, če menimo, da je v njej skrito vse tisto, kar moramo vedeti o človeku, njegovih lastnostih in kvalitetah. Vsak človek je dober in slab — to pomeni, da smo izenačili vse ljudi, žrtev s svojim ubijalcem, zločince s svetniki. Zašli smo torej v popolno relativnost... Dejansko pa je nad dobrimi in slabimi lastnostmi ljudi neka višja resnica, resnica o enotni in enkratni osebnosti, resnica o njenem enkratnem sožitju s soljudmi... Res je, da ne more biti dvojne morale, zasebne in javne, toda gre za to, za kakšno in čigavo moralo gre. Ali smemo v imenu morale, v imenu enotne morale res javno popisati sleherno osebno zadevo, sleherno zasebno resnico, javno obravnavati sleherno zasebno dejanje. In literarni zgodovinar! Poleg zgodovinarjev se za privatno življenje ljudi zanimajo še spovedniki, policaji in zdravniki. Vendar vsak po svoje. Odnos do privatnega življenja mora biti zgrajen na določeni morali — in zgodovinar se mora za življenje historičnih osebnosti zanimati samo s stališča zgodovinske vloge, ker sicer bo kmalu zašel - v cronique scandaleuse. Gre za določeno etiko, za koncepcijo stroke in raziskavanja. M. B. manjka selekcija, manjka ji merilo in zato njene pripombe ne dajejo možnosti za vrednotenje. Res je, da se M. B.... prepušča svojim občutkom, tava v megli hipnih domislekov, gradi stavbo, ki se ji sproti podira, pri tem pa kaže na druge, češ vi me podirate, kar sem mukoma zgradila."

doma in po svetu

— Ob deseti obletnici CMD (društvo duhovnikov, ki sodelujejo z režimom), je v Ljubljani izšel zbornik "V nove zarje". V Naših razgledih št. 1-1960 je p. dr. Edgar Leopold, prior kartuzijancev v Pleterjah, napisal kritično poročilo o knjigi. Takoj uvodoma navaja dr. Leopold, da se je takoj po letu 1919 začelo med dijaštvom gibanje za socialno usmerjenost. "Pozneje so se nekateri teh dijakov srečali v mariborskem bogoslovju kjer so nadaljevali študij socialnega vprašanja. Število bogoslovcev, ki so se zanimali za soc. vprašanja, se je večalo "in ti so" potem zacementirali med duhovniki temelje socializma." Te težnje so v letih 1941 in pozneje rodile CMD. O dogodkih med revolucijo pa piše prior: "Še bolj žalostno je, da je bilo toliko slovenskih duhovnikov

in redovnikov, ki so sodelovali z okupatorjem, ga podpirali, nekateri so bili njegovi obveščevalci, izdajali so svoje sobrate in borce ter sovražnike okupatorju, a po zmagi nad njim so sramotno zbežali. Kakor sem slišal, jih je zbežalo nad 280. Lepo število duhovnikov, ki bi jih danes še posebno potrebovali v dušnem pastirstvu, če bi bili v vojni poštene in ljubili svoj narod... K sreči smo imeli tudi duhovnike, bilo jih je dokaj lepo število, ki so ostali zvesti svojemu narodu in št. v partizane..." Dalje priznava p. Edgar: "Morda komu ni po volji, da se objavlja delovanje duhovnikov v NOB... toda to je bilo potrebno, da se ohrani resnica, da so bili takrat tudi patriotični duhovniki... Večina našega stanu pri tej epopeji NOB ni sodelovala... Prav je, da je vse to zapisano, da bo lahko zanamcem v spodbudo. Branje take knjige lah-

ko samo priporočam, čeprav jo nekateri vračajo, kar je zelo žalosten dokaz, da je še danes desti duhovnikov, ki nimajo razumevanja za veličasten boj... Reakcionarni duh še ni izumrl. Vedno še čaka..." O nastanku CMD pravi, da "bi danes težko pogrešali to organizacijo... ostanimo zvesti Bogu in katoliški Cerkvi... in želimo iskreno, da zavlada med Cerkvijo in državo mirno sožitje... Žalostno je, da nekateri (duhovniki) tega še danes ne uvidijo. Zakaj so bežali iz domovine v hladno tujino, če niso nič zakrivali? Zakaj jih je toliko ostalo? Zakaj je še danes toliko pasivnih? Zakaj je še toliko duhovnikov izven CMD? Knjige ne bodo brali samo tisti, ki se nočejo vživeti v današnjo stvarnost in če jo bodo brali, bodo v njej iskali samo to, kar bo odgovarjalo njihovim reakcionarnim težnjam" zaključuje pisec svoj slavospev CMD.